

Selvitys sidosryhmien näkemyksistä hallituksen uudistettuun strategiamalliin liittyen — Yhteenvedo selvityksen tuloksista

Aula Research Oy toteutti valtioneuvoston kanslian (VNK) toimeksiannosta selvitykseen hallituksen uudistettuun strategiamalliin liittyen. Selvityksessä käsiteltiin uudistetun strategiamallin eri osa-alueiden tunnettuutta sekä vastaajien näkemyksiä mallin toteuttamisen onnistumisesta, mallin tuomista muutoksista ja malliin kohdistuvista kehitystarpeista.

Taustaa tutkimuskohderyhmistä

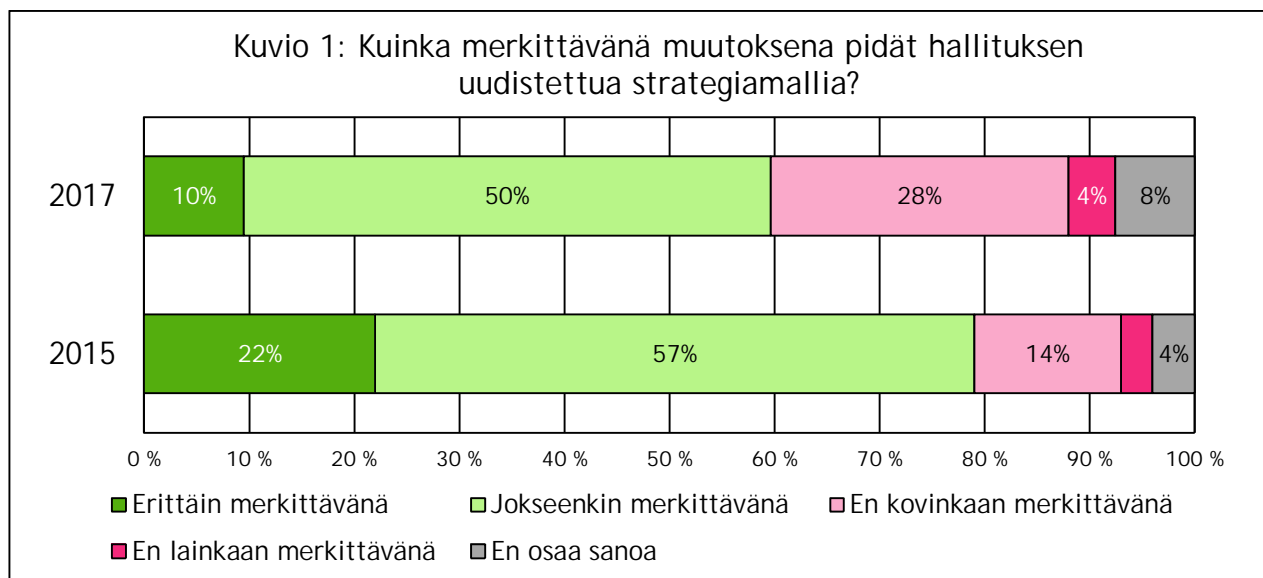
Selvityksen kohderyhmä muodostui henkilöistä, jotka seuraavat omassa työssään läheisesti Suomen hallituksen toimintaa. Poliitikoista kyselykutsu lähetettiin eduskunnan lisäksi eduskuntaryhmien kanslioihin, puoluetoimistoille sekä ministereiden avustajakunnalle. Tutkimukseen kutsuttiin virkamiehiä kaikista ministeriöistä. Median parissa tutkimus kohdistettiin päätoimittajille, politiikan toimittajille sekä taloustoimittajille. Lisäksi kysyttiin työmarkkina- ja edunvalvontajärjestöjen johdon näkemyksiä uuteen malliin liittyen.

Tutkimuksen otos kerättiin 15.5. - 9.6.2017 välisenä aikana sähköisellä kyselylomakkeella ja puhelinhaastatteluin. Kysely ajoittui loppukeväälle juuri kuntavaalien sekä hallituksen puolivälitarkastelun jälkeiseen aikaan. Vastaanotto tutkimukselle oli erinomainen ja siihen osallistui yhteensä 351 kohderyhmän edustajaa, jolloin tutkimuksen vastausprosentiksi muodostui 32. Vastausprosentti oli samaa luokkaa kaikissa kohderyhmissä ja otos edustaa tasaisesti eri puolueita, ministeriöitä, medioita ja järjestöjä. Kysely toteutettiin juuri ennen perussuomalaisten eduskuntaryhmän hajoamista, joten nykyisin Siniseen eduskuntaryhmään kuuluvat poliitikot on laskettu tässä kyselyssä vielä perussuomalaisten vastaajaryhmään.

Yhteiskunnan vaikuttajat suhtautuvat myönteisesti uudistettuun strategiamalliin

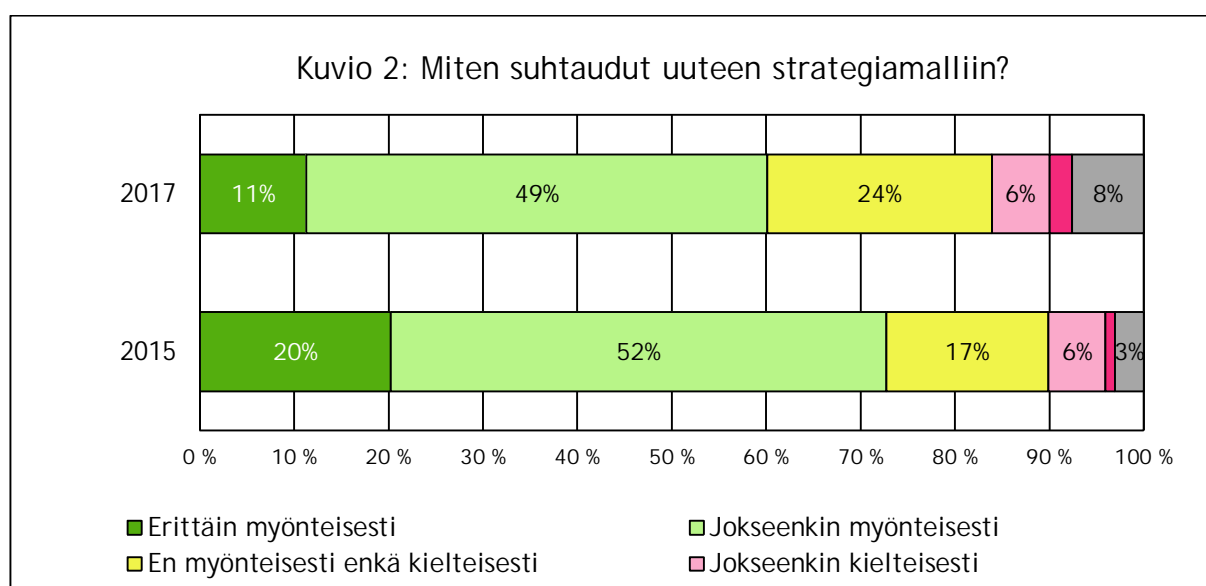
Vuonna 2015 käyttöön otetussa strategisen päätöksenteon mallissa hallituksen strategian muodostavat linjaava hallitusohjelma ja keinot täsmentävä hallituksen toimintasuunnitelma, joka yhteensovitetaan julkisen talouden suunnitelman kanssa. Toimintasuunnitelmaa tarkistetaan vuosittain samaan aikaan julkisen talouden suunnitelman kanssa. Keskeinen osa tätä prosessia on hallituksen puolivälitarkastelu, joka toteutettiin tällä hallituskaudella huhtikuussa 2017.

Vaikuttajasidosryhmiä pyydettiin arvioimaan uudistetun strategiamallin tuoman muutoksen merkittävyyttä. Kuviossa 1 nähdään tulokset sekä vuoden 2015 että vuoden 2017 kyselyiden osalta. Tuore kysely osoittaa, että enemmistö vastaajista (60 %) näkee uudistetun strategiamallin olevan erittäin tai jokseenkin merkittävä muutos. Noin joka kolmas vastaaja (32 %) ei pidä muutosta merkittävänä. Uudistettua strategiamallia pidetään keskimäärin merkittävänä muutoksena kaikissa vastaajaryhmissä. Erityisesti virkamiehet (72 %) pitivät muutosta merkittävänä.

Vastaajien näkemykset siitä, kuinka merkittävästä muutoksesta uudistetussa strategiamallissa on kyse, ovat hieman muuttuneet kahdessa vuodessa. Kuten kuvio 1 osoittaa, uudistettua strategiamallia ei pidetä enää yhtä merkittävänä kuin edellisellä mittauskerralla vuonna 2015.

Vastaajilta kysyttiin myös heidän suhtautumistaan mallia kohtaan (kuvio 2). Suhtautuminen uudistettuun strategiamalliin on varsin positiivinen, vaikka myönteisesti suhtautuneiden osuus onkin pienentynyt kahden vuoden aikana. Kielteisesti strategiamalliin suhtautuvien vastaajien osuus ei ollut kuitenkaan kasvanut juurikaan verrattuna vuoden 2015 kyselyyn. Kasvu oli selkeintä neutraalisti strategiamalliin suhtautuvien sekä kannoistaan epävarmojen ryhmissä. Huomioitavaa oli, että vastaajan tietotaso (ilmaisi tuntevansa mallin elementit) strategiamallista korreloi positiivisesti myönteisen suhtautumisen kanssa.

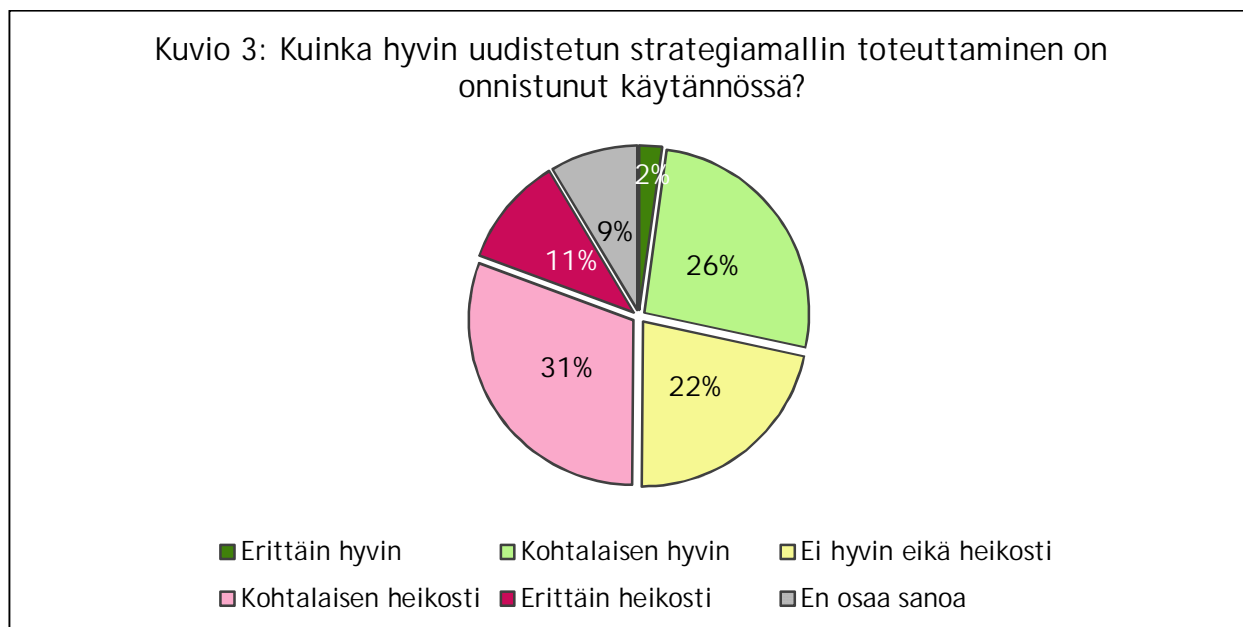

Toimittajien ja poliitikkojen suhtautuminen malliin on hieman muita ryhmiä varauksellisempaa. Suhtautuminen malliin jakaa poliitikkoja selkeästi hallitus-oppositio-rajalinjan mukaan. Kielteisesti suhtautuvien osuus oli 0 % hallituspuolueiden edustajien parissa. Oppositiopuolueisiin kuuluvien vastaajien näkemykset jakautuivat enemmän, mutta heidänkin suhtautumisensa oli pääpiirteittäin myönteistä. Ainoastaan vasemmistoliittolaisten vastaajien ryhmässä kielteisesti malliin suhtautuvien osuus oli suurempi kuin myönteisesti suhtautuvien osuus.

Strategiamallin toteutus jakaa mielipiteet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin uudistetun strategiamallin toteuttaminen on onnistunut käytännössä. Vastausten jakautuminen on nähtävissä kuviossa 3. Yhteensä 42 % vastaajista arvioi, että strategiamallin toteuttaminen on onnistunut heikosti käytännössä, kun vain 28

% vastaajista pitää toteuttamista onnistuneena. Myönteisimmin mallin toimeenpanoon suhtautuivat virkamiehet, joista yhteensä 44 % piti onnistumista hyvänä.

Tämänkin kysymyksen yhteydessä oli havaittavissa jako hallituksen ja opposition välillä. Yli 70 % SDP:tä, Vihreitä ja Vasemmistoliittoa edustaneista vastaajista antoi toteuttamiselle kielteisen arvion. Keskustalaiset ja perussuomalaiset pitivät toteuttamista selkeästi onnistuneena, mutta kokoomuslaisten mielipiteet jakautuivat. Heistä 44 % arvioi toteuttamisen onnistuneen ja 31 % epäonnistuneen.

Vastaajat kritisoivat avoimissa vastauksissaan mallia esimerkiksi liiallisesta teoreettisuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta. Vaikka monet vastaajat pitivät joustavuutta yhtenä strategiamallin vahvuutena, osa vastaajista olisi toivonut mallista vieläkin joustavampaa.

Strategiamallin vaikutukset eivät toistaiseksi ole olleet odotetunlaisia

Strategiamalliin on kohdistunut kovat odotukset koko vaalikauden ajan. Mallin vaikutuksia päätöksentekoon selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan mallia koskevia väittämiä (kuviot 4). Yleiskatsaus kuvioon 4 osoittaa, että malli ei ole toistaiseksi onnistunut vakuuttamaan suurinta osaa vastaajista mitatuilla osa-alueella. Näkemykset strategiamallin tuomista tuloksista jakautuvat melko tasaisesti samaa mieltä ja eri mieltä väitteistä olevien välille. Virkamiesvastaajien sekä poliitikoista perussuomalaisten ja keskustalaisten suhtautuminen oli selvästi keskiarvoa myönteisempää.

Kuvio 4: Miten suhtaudut seuraaviin uudistettua strategiamallia koskeviin väittämiin?

Strategiamallille annettiin myönteisimmät arviot kolmella osa-alueella. Mallin nähdään tehostaneen päätöksenteon sisältöjen ja julkisen talouden resurssien yhteensovittamista sekä parantaneen hallituksen politiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja poikkihallinnollisuutta.

Näkemykset mallin vaikutuksista ovat kuitenkin muuttuneet negatiivisemmaksi kahden vuoden takaisesta, jolloin keskimäärin noin puolet vastaajista odotti mallin tuovan kehitystä kuviossa 4 kuvatuilla osa-alueilla. Vastaajien usko on horjunut erityisesti siihen, että malli kehittää tietoon perustuvan politiikan tekemistä sekä parantaa poliitikkojen ja virkamiesten välistä vuorovaikutusta. Vuonna 2015 yhteensä 45 % vastaajista uskoi mallin kehittävän tietoon perustuvan politiikan tekemistä, kun taas tuoreessa kyselyssä tätä mieltä oli 29 % vastaajista. Kaksi vuotta sitten yhteensä 49 % vastaajista uskoi mallin parantavan poliitikkojen ja virkamiesten välistä vuorovaikutusta, mutta vuonna 2017 tätä mieltä oli enää 18 % vastaajista.

Kiirettä pidetään suurimpana pullonkaulana politiikan toimeenpanossa

Politiikan toimeenpanokyky sai kyselyssä kritiikkiä ja sen haasteista on käyty keskustelua myös julkisuudessa viime aikoina. Kysyimme vastaajien näkemyksiä siitä, mitkä ovat Suomessa politiikan toimeenpanokyvyn kannalta merkittävimmät pullonkaulat (kuvio 5).

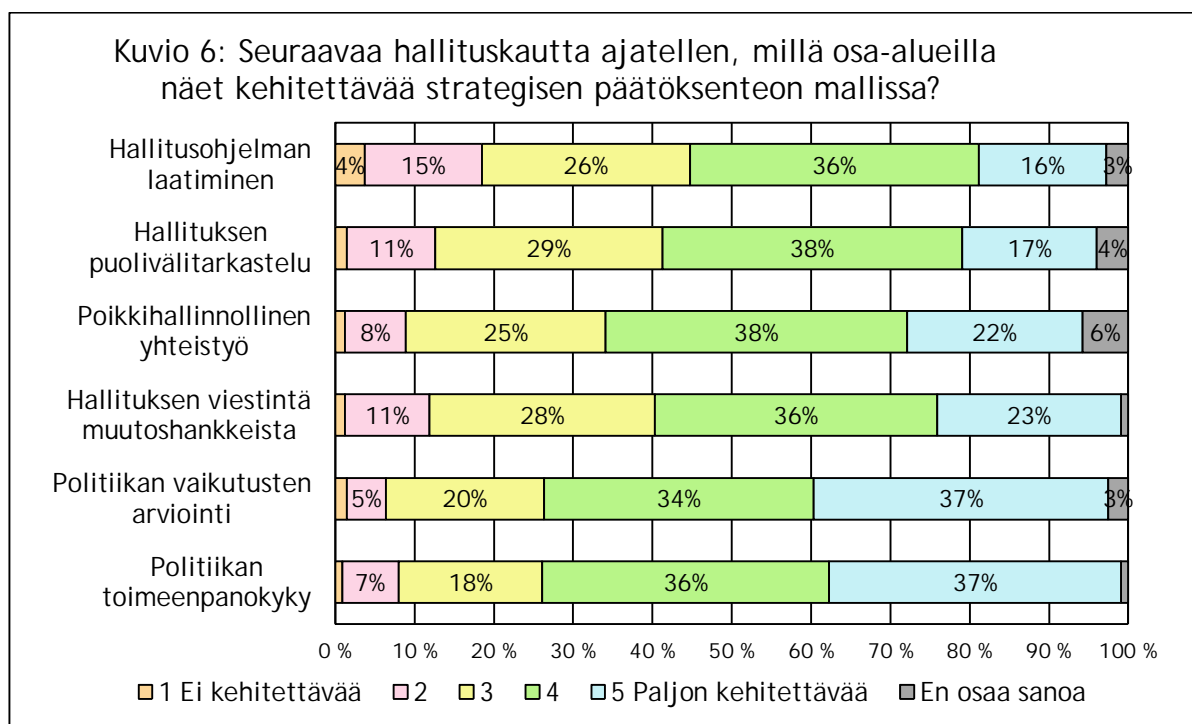

Suurimpana pullonkaulana politiikan toimeenpanokyvyn kannalta pidetään kiirettä lainvalmistelussa. Tätä mieltä olivat erityisesti virkamiehet, joista 63 % nimesi kiireen merkittävimpien pullonkaulojen joukkoon.

Toiseksi merkittävimpänä pullonkaulana pidetään puutteellista lainsäädännön vaikutusten arviointia. Arvioinnin taso huoletti erityisesti toimittajia sekä työmarkkina- ja edunvalvontajärjestöjä. Virkamiehistä 27 % nimesi lainsäädännön vaikutusten arvioinnin merkittävimpien pullonkaulojen joukkoon. Virkamiehiä huolettivat erityisesti poikkihallinnollisuuden puute, ministeriöiden resurssien niukkuus sekä kokonaisuuden heikko koordinointi, joka oli kaikkien vastaajaryhmien jakama huolenaihe. Intressiryhmien jarrutusta uudistuksissa pidettiin merkittävänä pullonkaulana etenkin median vastaajaryhmässä (40 % ryhmän vastaajista).

Strategiamallin kaikilla osa-alueilla on kehitettävää tulevaisuudessa

Strategiseen päätöksenteon malliin suhtaudutaan kritiikistä huolimatta myönteisesti. Mallia pidetään kehityskelpoisena, mutta suurimmat odotukset sitä kohtaan eivät ole vielä täyttyneet. Lopussa vastaajia pyydettiin arvioimaan, millä mallin osa-alueilla he näkevät kehitettävää (kuvio 6).

Kaikilla osa-alueilla riittää tulevaisuudessa runsaasti kehitettävää. Jokaisen osa-alueen kohdalla yli 50 % vastaajista arvioi, että kehitettävää on melko paljon tai paljon. Eniten kehitettävää vastaajien mukaan on politiikan toimeenpanokyvyssä sekä politiikan vaikutusten arvioinnissa. Eniten näitä osa-alueita kritisoivat etujärjestöjen edustajat, joista 85 % arvioi, että politiikan toimeenpanokyvyssä on melko paljon tai paljon kehitettävää. Poliitiikan vaikutusten arvioinnissa melko paljon tai paljon kehitettävää näkee 78 % etujärjestöjen edustajista.

Lopuksi

Suuri osa vastaajista ilmaisi tyytyväisyytenä siihen, että strategiamallin toimivuutta arvioidaan aktiivisesti ja mallia ollaan kiinnostuneita kehittämään tutkimustiedon pohjalta. Tutkimuksen aihetta pidettiin yhteiskunnallisesti tärkeänä ja vastaajat jäivät mielenkiinnolla seuraamaan, kuinka mallia kehitetään tästä eteenpäin ja miten malli kestää tulevaisuudessa hallituskauden vaihtumisen.

Jouni Varanka
Johtava erityisasiantuntija
Hallituksen strategiasihteeristö
Valtioneuvoston kanslia
Puh. 0295 160 177

Melina Mäntylä
Tutkimusjohtaja
Aula Research Oy
Puh. 040 821 7842